

VERSLAG
GEZONDHEIDSINVENTARISATIE
BIJ DE
WEIMARSE STAANDE HOND
IN NEDERLAND

Steekproef jaargangen 1999, 2000, 2001 en 2002
Enquêtering 2006

Peter Prins, Janneke Scholten & Ed.J. Gubbels,
Genetic Counselling Services,
Oktober 2006

© 2006 Genetic Counselling Services, Hillegom

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the written permission of the authors.

INHOUD

1.	Inleiding	<i>blz.</i> 4
2.	Materiaal en Methoden	6
3.	Algemene gegevens	8
4.	Gezondheid	13
5.	Gedrag	18
6.	Fokkerij	22
7.	Conclusies en aanbevelingen	27

Bijlage :
Enquêteformulier Gezondheidsinventarisatie
versie Weimarse Staande Hond

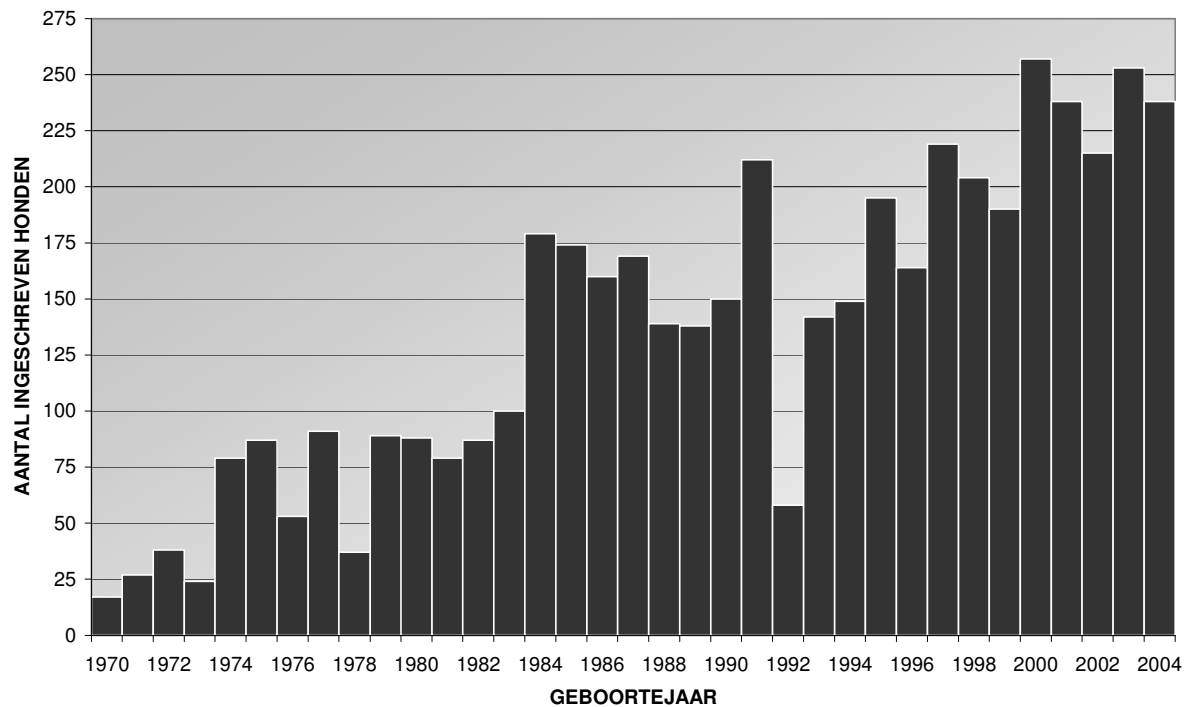
LIJST VAN FIGUREN EN TABELLEN

Figuur 1. Aantallen in het NHSB ingeschreven Weimaraner-pups, 1970-2004	4
Figuur 2. Gebruiksdoel van de hond bij aanschaf	10
Figuur 3. Algemene omschrijving van het gedrag	18
Figuur 4. Gemiddelde nestgrootte	23
Tabel 1. Respons op de enquête	8
Tabel 2. Leeftijd van de honden in het onderzoek ten tijde van de enquête	8
Tabel 3. Verdeling der geslachten	9
Tabel 4. Lidmaatschap rasvereniging	9
Tabel 5. Hoogste kwalificaties van geshowde honden	12
Tabel 6. Problemen met de gezondheid	13
Tabel 7. Frequentie waarmee gezondheidsproblemen optreden in de afzonderlijke systemen	14
Tabel 8. Rasspecifieke ziekten	15
Tabel 9. Gezondheidsproblemen van reuen vergeleken met die van teven	16
Tabel 10. Algemene omschrijving van het gedrag	19
Tabel 11. Het gedragsbeeld per geslacht	19
Tabel 12. Overzicht van probleemgedrag t.a.v. volwassenen, kinderen en honden	20
Tabel 13. Aantallen reuen en teven met en zonder nakomelingen volgens het NHSB	22
Tabel 14. Verdeling van nesten geboren tussen 1-1-2002 en 1-7-2004 over vaderdieren volgens het NHSB	22

1. INLEIDING

De Weimarse Staande Hond (Weimaraner) is een ras dat in de afgelopen vijfendertig jaar in Nederland een gestaag toenemende populariteit doormaakte. In de afgelopen zeven jaren worden er gemiddeld ruim 200 pups jaarlijks ingeschreven in het NHSB (zie figuur 1). De omvang van de huidige geregistreerde totale populatie in ons land moet, bij een veronderstelde gemiddelde levensduur van tien jaar, op 2000 tot 2500 dieren worden geschat.

Figuur 1. Aantallen in het NHSB ingeschreven Weimaraner-pups, 1970-2004

Naast de in het NHSB ingeschreven honden zijn er ook Weimaraners waarvoor geen stamboom werd aangevraagd, ook al waren beide ouderdieren misschien wel geregistreerd. Deze honden zonder stamboom komen we in de cijfers niet tegen; toch gaat het hier om honden die mede bepalend zijn voor de beeldvorming over het ras, omdat ze wél als Weimaraner herkenbaar zijn.

Voor de rasvereniging, de Vereniging 'De Weimarse Staande Hond', diende zich de vraag aan of, en in hoeverre, er sprake is van structurele problemen met de gezondheid of met het gedrag van het ras. Zoals elk ras kent ook de Weimaraner afwijkingen en stoornissen die erfelijk zijn of waarvoor een erfelijke basis wordt vermoed. Dit gegeven op zich is niet verontrustend.

Essentieel is de vraag of er, voor één of meer van deze problemen, sprake is van een dusdanige situatie dat acuut ingrijpen wenselijk of noodzakelijk is.

In 2005 besloot de rasvereniging om, samen met het instituut 'Genetic Counselling Services' (GCS), een onderzoek naar een aantal karakteristieken van de Weimarse Staande Hond in Nederland in gang te zetten. Voor dit onderzoek werd gebruik gemaakt van de gestandaardiseerde enquêteformulieren van GCS en van de bijbehorende methodiek van verzamelen, verwerken en analyseren. De verantwoordelijkheid voor het onderzoek werd ondergebracht bij GCS.

Eind maart 2006 werden alle eigenaren van Weimaraners geboren in de tweede helft van 1999, het jaar 2000 en 2001 en de eerste helft van 2002 benaderd, met het verzoek informatie te verschaffen over hun hond en over hun beleving ten aanzien van het functioneren van het dier. Uit de aldus verzamelde gegevens werd de kwalitatieve en kwantitatieve informatie verkregen die in dit rapport is weergegeven. Op basis van de gegevens worden conclusies getrokken omtrent de huidige situatie van het ras. Daar waar mogelijk, worden uitspraken gedaan over de consequenties van de huidige bevindingen voor de toekomst van de populatie.

Uitdrukkelijk zij vermeld dat het hier om een in de tijd beperkte bestandsopname gaat, waarbij het slechts ten dele mogelijk is zicht te krijgen op processen die zich in de opeenvolging van generaties ontwikkelen. Vanuit de nu beschikbare gegevens zullen uitspraken over trends altijd een voorwaardelijk karakter hebben. De invulling van die voorwaarden zal de richting en de omvang van de aangeduide trends bepalen.

Dat dit rapport tot stand kon komen, hebben we te danken aan de 321 eigenaren die zoveel betrokkenheid bij 'hun ras' toonden dat zij de moeite namen het enquêteformulier in te vullen en terug te sturen. We zijn hen zeer erkentelijk voor hun onmisbare bijdrage aan dit onderzoek.

2. MATERIAAL EN METHODEN

Definitie van de populatie

In het onderzoek waarover hier verslag wordt uitgebracht is de Weimaraner populatie in Nederland onderwerp van studie. Deze populatie is gedefinieerd als 'alle dieren, behorend tot het ras Weimarse Staande Hond, ingeschreven in het NHSB'.

Omdat een populatiedekkend onderzoek om tal van praktische redenen was uitgesloten, werd besloten een beperkte steekproef te nemen. Aan deze steekproef werd de eis gesteld dat ze in voldoende mate ruimte moest bieden tot het doen van uitspraken die voor de populatie als geheel geldigheid hebben.

Overwegingen bij de methode

Een onderzoek naar het functioneren ten aanzien van gezondheid en gedrag van een hondenras zal altijd uit moeten gaan van de informatie die bij eigenaren (houders) beschikbaar is. Natuurlijk zijn er tegen de onderzoeksmethodiek 'het enquêteren van eigenaren' bedenkingen aan te voeren. Zo worden de resultaten bepaald, en soms ook beperkt, door het kennisniveau dat bij die eigenaren aanwezig is. Met name bij het benoemen van 'onduidelijke' afwijkingen en problemen kan dit een rol spelen.

Anderzijds is de beleving van die eigenaar wezenlijk. Het welzijn van een hond wordt, behalve door zijn eigen fysieke gesteldheid, in hoge mate bepaald door het vermogen van die hond om in harmonie te leven met zijn omgeving. En aangezien onze honden primair functioneren in relatie tot de mens, vinden we in de beleving van die mens belangrijke aanwijzingen over de mate van welzijn van zijn hond.

Vergelijking van resultaten

Daar waar dat in dit rapport relevant is worden de resultaten vergeleken met de resultaten van vergelijkbaar onderzoek bij 30 eerder onderzochte rassen, zoals onder andere weergegeven in het rapport 'SYNTHESE, Gezondheidsinventarisaties bij een aantal Nederlandse rashondenpopulaties, 1994-2001', Ed.J. Gubbels, Peter Prins & Janneke Scholten, Raad van Beheer afdeling GGW, oktober 2002. (Uitgave: Raad van Beheer op Kynologisch Gebied, Amsterdam).

Overwegingen bij de keuze van de steekproef

De samenstelling van een steekproef wordt bepaald door de doelstelling van het onderzoek. Het onderzoek naar mogelijke problemen met de gezondheid en het gedrag van de Weimarse Staande Hond werd aangezet vanuit de vaststelling dat er te weinig structurele informatie beschikbaar was over de huidige Nederlandse populatie van het ras. Daarom werden voor dit onderzoek de volgende doelen vastgesteld:

1. Het in kaart brengen van de belangrijkste problemen in de Nederlandse Weimaraner populatie.
2. Het geven van schattingen voor de frequenties waarmee deze problemen optreden.
3. Het formuleren van conclusies en aanbevelingen ten behoeve van de fokkers en de rasvereniging.

Bij de aanvang van het onderzoek werden de bij de Weimaraner veronderstelde problemen geëvalueerd. Op grond hiervan werd gekozen voor het enquêteren van eigenaren van dieren in de leeftijd van vier, vijf en zes jaar.

Overwegingen bij het bepalen van de steekproefomvang

Naarmate de omvang van de steekproef groter is, wordt het mogelijk om zeldzamere verschijnselen op te sporen. Voor het bepalen van de steekproefomvang staat de vraag centraal met welke nauwkeurigheid we verschijnselen willen vaststellen.

Bij de methodiek 'enquête' is de welwillende medewerking van velen vereist. De ervaring bij andere rassen leert dat het responspercentage voor dit type onderzoeken tussen veertig en vijftig procent ligt, voor jongere honden wat hoger, voor oudere honden wat lager. Dit gegeven werd meegenomen bij de bepaling van de steekproefomvang.

Bij de gegeven steekproefomvang van de afzonderlijke jaarklassen en bij een responspercentage in de genoemde orde van grootte, moet het mogelijk zijn om fenomenen die per jaargang bij tenminste drie procent van de honden voorkomen, met een zekerheid van nagenoeg honderd procent vast te stellen. Kijken we naar het totaal van de drie jaargangen, dan zijn daarin, bij eenzelfde responspercentage, fenomenen die eens per honderd dieren voorkomen met een zekerheid van nagenoeg honderd procent vast te stellen. Deze uitgangspunten werden voor een eerste inventarisatie aanvaardbaar geacht. In eventuele vervolgonderzoeken kunnen ze worden herzien, afhankelijk van de aard, en vooral ook de ernst, van de gevonden afwijkingen in de populatie.

Opmerkingen over het enquêteformulier

Ten behoeve van dit onderzoek werd het gestandaardiseerde enquêteformulier aangepast voor de Weimarse Staande Hond (zie bijlage). Deze aanpassingen betroffen de 'rasspecifieke ziekten', waarnaar in onderdeel 12. op het derde blad wordt gevraagd, de specifieke vraagstelling naar het functioneren van de rasvereniging en het huidige gebruiksdoel van de hond.

De enquête kent 'gesloten vragen', waarin de respondent alleen maar kan aankruisen wat van toepassing is, en 'open vragen', waarin de respondent een toelichtende tekst kan geven. Alle teksten werden voorafgaand aan de analyse gelezen en geïnterpreteerd. Waar dit aan de orde was werden de antwoorden op de gesloten vragen aangepast overeenkomstig de gegeven toelichtingen.

Toelichting bij de tabellen

Genetic Counselling Services analyseert de gegevens per geboortjaar van de honden. Dat betekent dat in de meeste tabellen in de eerste kolom jaartallen staan. Daarmee is het overal in het rapport duidelijk aan welke deelpopulatie (jaargang) de gegevens en de bijbehorende conclusies zijn ontleend.

In dit rapport worden de tellingen van enquêteresultaten gegeven, aangevuld met het overeenkomstige percentage. Dit percentage is een 'puntschatting'. We moeten daarbij bedenken dat het om een zo goed mogelijke schatting gaat, gebaseerd op de steekproef. De echte waarde, de waarde die we zouden vinden als we de hele populatie zouden onderzoeken, kennen we niet. We kunnen wèl, met een vooraf vast te stellen betrouwbaarheid, aangeven in welk gebied die echte waarde ligt. Dat doen we door een 'intervalschatting' op te nemen.

In dit onderzoek is gekozen voor een betrouwbaarheid van 95 procent. In de percentagekolom staat dan bijvoorbeeld, voor een verschijnsel dat bij 5 procent van de honden voorkwam, dat het percentage $5,0 \pm 1,4$ is. Dit betekent dat de echte waarde, met een zekerheid van 95 procent, tussen 3,6 en 6,4 procent ligt. De breedte van het interval wordt bepaald door het aantal waarnemingen waarop de schatting is gebaseerd. Naarmate dat aantal groter is, zal het interval kleiner zijn en krijgen we dus een betere schatting van de echte frequentie, de frequentie waarmee het verschijnsel in de populatie voorkomt.

3. ALGEMENE GEGEVENS

Medewerking aan de enquête

Eind maart 2006 werden 81 enquêteformulieren verstuurd naar de eigenaren van Weimarse Staande Honden geboren in de tweede helft van 1999, 229 naar eigenaren van honden van de jaargang 2000, 207 naar die uit 2001 en 111 naar eigenaren van Weimaraners geboren in de eerste helft van het jaar 2002.. Totaal waren dit 628 formulieren. Met behulp van het GCS-enquêteformulier werden de aangeschreven eigenaren ondervraagd over het wel en wee van hun honden.

Van de 628 verzonden enquêteformulieren werden er 321 (51,1 procent) door de eigenaar ingevuld en geretourneerd (zie tabel 1). Dit responspercentage is, in vergelijking met de percentages bij andere rassen in vergelijkbare onderzoeken, vrij hoog. Met dit aantal geretourneerde enquêteformulieren is het mogelijk om binnen de totale onderzoeksgroep fenomenen op te sporen die bij minder dan één procent van de honden voorkomen. Voor de afzonderlijke leeftijdsgroepen werd de doelstelling ten aanzien van het opsporen van drie-procent-fenomenen eveneens ruimschoots gehaald.

Tabel 1. Respons op de enquête

Jaar	Ingevuld retour		Onbestelbaar retour		Geen respons		Totaal verzonden
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
1999	31	(38,3 ± 10,3)	5	(6,2 ± 5,2)	45	(55,6 ± 10,8)	81
2000	115	(50,2 ± 6,5)	13	(5,2 ± 2,9)	102	(44,5 ± 6,4)	229
2001	113	(54,6 ± 6,8)	7	(3,4 ± 2,5)	87	(42,0 ± 6,7)	207
2002	62	(55,9 ± 9,2)	6	(5,4 ± 4,2)	43	(38,7 ± 9,1)	111
Totaal	321	(51,1 ± 3,9)	31	(4,9 ± 1,7)	277	(44,1 ± 3,9)	628

Bij de interpretatie van de resultaten kan het van belang zijn te letten op de leeftijden van de honden ten tijde van enquêtering (zie tabel 2). De jongste honden in het onderzoek (eerste helft van de jaargang 2002) waren nog net geen vier jaar; de oudste honden (van de tweede helft van 1999) waren ruim zes en een half jaar tijdens de enquête.

Tabel 2. Leeftijd van de honden in het onderzoek ten tijde van de enquêtering

Jaargang	Leeftijd in maanden	Gemiddelde leeftijd in maanden
1999	75 – 80	78
2000	63 - 76	70
2001	51 - 63	57
2002	45 - 52	48

Daar waar processen aan de orde zijn die zich op een bepaalde leeftijd ontwikkelen of openbaren, zouden we die ontwikkeling moeten kunnen waarnemen in de vorm van een toe- of afname in de verschillende jaargangen.

Verdeling van kleur en geslacht

De Weimaraner komt voor in twee erkende vachtvariëteiten, kort- en langhaar die in Nederland niet door elkaar gefokt worden. Van de 628 verstuurd formulieren behoorden er 17 (2,7%) bij langharige Weimaraners. Elf eigenaren van langharen zonden een ingevuld formulier terug. Aangezien sommige langharen afstammen van kortharige (voor) ouders zullen de hiermee verkregen gegevens, ondanks de gescheiden fokkerij in Nederland, in dit onderzoek worden meegenomen.

Als we kijken naar de verdeling van reuen en teven in de onderzochte groep stellen we vast dat er geen aantoonbaar verschil is tussen beide geslachten. Dit geldt zowel voor de totale steekproef als voor de afzonderlijke jaarklassen (zie tabel 3).

Tabel 3. Verdeling der geslachten

Jaargang	Reuen		Teven		Totaal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal
1999	16	(51,6 ± 17,6)	15	(48,4 ± 17,6)	31
2000	55	(47,8 ± 9,1)	60	(52,2 ± 9,1)	115
2001	58	(51,3 ± 9,2)	55	(48,7 ± 9,2)	113
2002	26	(52,1 ± 12,3)	36	(58,1 ± 12,3)	62
Totaal	155	(48,3 ± 5,5)	166	(51,7 ± 5,5)	321

Een tekort aan vertegenwoordigers van het ene of het andere geslacht kan wijzen op een verhoogde sterfte veroorzaakt door afwijkingen die iets met het ene of andere hormonale milieu te maken hebben. Een tekort aan mannelijke dieren wijst vaak op een geslachtsgebonden erfelijke afwijking. Voor geen van beide vinden we hier aanwijzingen.

Lidmaatschap van de rasvereniging

De in dit rapport gepresenteerde gegevens werden op initiatief van de rasvereniging verzameld met het doel daarop, indien nodig, toekomstig fokbeleid te baseren. Bij het ontwikkelen en ten uitvoer brengen van beleid, is de organisatiegraad van 'het vakgebied' een van de kritische succesfactoren. Naarmate het draagvlak van een rasvereniging groter is, wordt de discussie over het wenselijke en noodzakelijke voor het ras door meer betrokkenen gevoerd en is er een breder draagvlak voor de conclusies.

In de onderzochte groep werd een lidmaatschapspercentage van ruim 43% vastgesteld, wat "gemiddeld" is in vergelijking met wat er in eerdere studies bij andere rassen is gevonden (tabel 4.). We mogen dit percentage niet zomaar van toepassing verklaren op de gehele populatie van eigenaren van Weimaraners. Nieuwe leden worden voornamelijk geworven binnen de groep eigenaren die net een pup hebben aangeschaft. In de jaren daarna zal, elk volgend jaar weer, een zeker percentage afhaken. In de tabel zien we, dat het lidmaatschapspercentage bij de oudste groep 17,5 procent lager is dan bij de jongste groep.

Tabel 4. Lidmaatschap rasvereniging

Jaargang	Wel lid		Niet lid		Totaal	Geen antwoord
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	
1999	9	(30,0 ± 16,4)	21	(70,0 ± 16,4)	30	1
2000	53	(48,2 ± 9,3)	57	(51,8 ± 9,3)	110	5
2001	43	(39,8 ± 9,2)	65	(60,2 ± 9,2)	108	5
2002	29	(47,5 ± 12,5)	32	(52,5 ± 12,5)	61	1
Totaal	134	(43,4 ± 5,5)	175	(56,6 ± 5,5)	309	12

In dit onderzoek is ook gevraagd naar de waardering die leden van de vereniging hebben voor de verschillende activiteiten en diensten die de rasvereniging aanbiedt. In een schaal van één tot tien kon men deze aangeven. Honderdvijfentwintig leden gaven op deze vraag antwoord. Op alle onderdelen scoort de vereniging een ruime voldoende. Een 7,6 voor het clubblad en activiteiten, een 7,4 voor de website en een 7,3 voor het fokbeleid en voorlichting.

Van de 134 leden nemen er 16 (11,9%) altijd deel aan de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV), 19 (14,1%) doen dat soms en 95 leden (70,8%) bezoeken nooit de ALV.

Herkomst van de honden

Van de 313 honden waarvoor de vraag naar de herkomst van de hond werd beantwoord, waren er 289 (92,3 procent) rechtstreeks afkomstig van een fokker, 12 honden (3,8 procent) kwamen uit eigen fokkerij en 12 dieren (3,8 procent) werden overgenomen van derden.

Bij de aanschaf van een pup kan gekozen worden om dit wèl of niet te doen via de pupinformatie van de rasvereniging. In de enquête is gevraagd of de hond via tussenkomst van de rasvereniging werd aangeschaft. Van de eigenaren van Weimaraners die bij een fokker werden aangeschaft, gaf 46,4 procent aan dit via de vereniging te hebben gedaan.

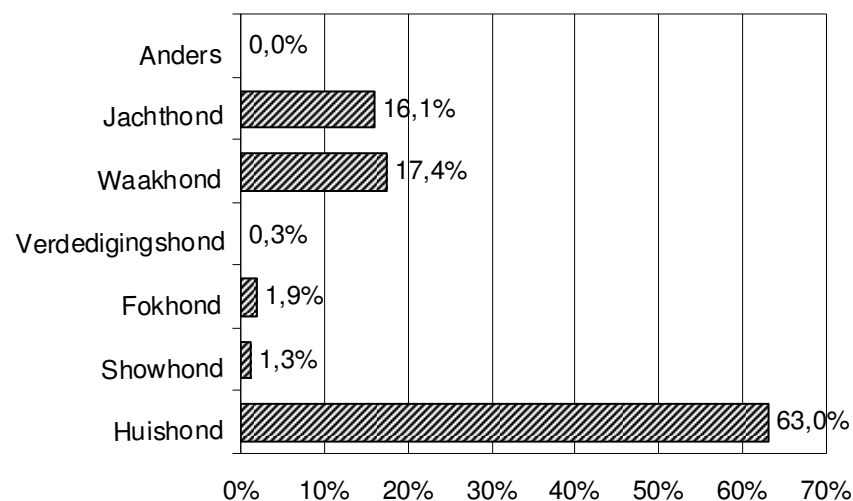
De eigenaar en zijn verwachtingen

In de enquête werd gevraagd met welk doel de eigenaar de hond had aangeschaft (figuur 2). Hierbij kon gekozen worden tussen de categorieën 'huishond', 'fokhond', 'showhond', 'waakhond', 'jachthond', 'verdedigingshond' en de categorie 'anders'.

De eigenaar had de mogelijkheid meer dan één categorie aan te kruisen. Honden die door hun eigenaar als show-, fok-, jacht- of waakhond werden aangeduid, werden in de meeste gevallen ook als 'huishond' aangemeld. Dat betekent dat het merendeel van de honden in ons onderzoek (tevens) de rol van huishond vervult.

Er werden geen noemenswaardige verschillen in gebruiksdoel aangetroffen tussen de jaargangen. Daarom volstaan we met een weergave voor de totale onderzoeksgroep in figuur 2.

Figuur 2. Gebruiksdoel van de hond bij aanschaf

Slechts één eigenaar in de onderzoeksgroep heeft zijn Weimaraner aangeschaft met het gebruiksdoel 'verdedigingshond'. Opmerkelijk is het hoge aantal honden (54) dat als 'waakhond' is aangeschaft. Dit aantal is zelfs hoger dan het aantal van 50 'jachthonden', wat toch het oorspronkelijke gebruiksdoel van dit ras is.

Niet alle honden hebben op het moment van het onderzoek nog het gebruiksdoel waarvoor zij oorspronkelijk zijn aangeschaft. Zo worden 12 van de 196 'huishonden' gebruikt als waakhond, vier als jachthond, twee als fokhond en één als verdedigingshond.

Twee van de 54 oorspronkelijk als 'waakhond' aangeschafte honden fungeren nu als huishond.

Slechts 33 van de 50 'jachthonden' hebben nog het predikaat jachthond. Elf honden zijn huishond geworden, twee waakhond en één hond fokhond.

Met vier van de zes als 'fokhond' aangeschafte honden is daadwerkelijk gefokt, van de drie 'showhonden' wordt er nog één als zodanig aangeduid.

Uiteraard heeft elke eigenaar bij de aanschaf van een pup bepaalde verwachtingen. En net als bij de aanschaf van zoveel andere dingen wordt ook hier niet altijd ieders verwachting vervuld. Bijna één op de zestien eigenaren (6,1 procent) had zich bij aanschaf van hun Weimaraner iets anders voorgesteld. In het merendeel van de gevallen had de teleurstelling betrekking op karakter- en gedragseigenschappen. In vergelijking met de andere onderzochte rassen is dit percentage overigens aan de lage kant. Kennelijk hebben eigenaren van Weimaraners een reëler verwachtingspatroon dan hetgeen we bij sommige andere rassen waarnemen.

Of die verwachtingen worden waargemaakt, hangt van nogal wat omstandigheden af. Zodra er sprake is van teleurstelling (niet- vervulde verwachtingen) is er een probleem dat zowel vanuit de eigenaar als vanuit de hond kan zijn ontstaan. Meestal lukt het niet om in dit soort situaties eenduidig te kiezen tussen de tekortkomingen van de baas en die van zijn hond als oorzaak.

In de enquête werd vervolgens gevraagd naar de tevredenheid van de eigenaar over de voorlichting die de fokker bij de aanschaf gaf. Op zichzelf verdient het aspect 'voorlichting van potentiële kopers' alle aandacht. Naarmate hierin beter wordt voorzien heeft de nieuwe eigenaar een reëler beeld van waar hij aan begint. Niet alleen zal daardoor de eigenaar meer plezier beleven aan zijn hond, ook de hond zal meer plezier beleven aan zijn eigenaar. Bij dit onderzoek gaven ruim 93,2 procent van de eigenaren aan tevreden te zijn over de verkregen voorlichting. Een percentage dat overeenkomt met wat we bij de meeste andere rassen vinden.

Ruim drie op de tien de eigenaren in de steekproef (31,2 procent) heeft al eens eerder een Weimaraner gehad. Deze vroegere ervaring met het ras was kennelijk zo positief dat opnieuw voor een Weimaraner werd gekozen. Bij andere rassen zien we een vergelijkbaar percentage: eigenaren van Weimaraners zijn in hun trouw aan het ras niet anders dan eigenaren van andere rassen.

Omdat de enquête zich richt op huidige eigenaren van Weimase Staande Honden, ontbreekt natuurlijk de informatie over degenen die voorheen een hond van dit ras hadden en die besloten over te stappen naar een ander ras, of die zelfs helemaal geen hond meer willen. Die groep vroegere eigenaren zou veel informatie kunnen verschaffen over motieven 'om het niet meer te doen'.

Het exterieur

Bij de fokkerij van rashonden wordt aan het exterieur veel waarde toegekend. Ook veel eigenaren hebben de neiging de kwaliteit van rashonden uit te drukken in termen van de mate waarin de dieren voldoen aan de standaard zoals die op de tentoonstelling wordt geïnterpreteerd. Vandaar dat ook in deze enquête de vraag naar de tevredenheid met het uiterlijk van de hond niet kon uitblijven. Bijna alle eigenaren (97,4%) gaven aan tevreden te zijn met het uiterlijk van hun hond. Het betreft hier overigens de 'subjectieve' beleving van de eigenaren, die niet overeen hoeft te komen met wat de keurmeesters ervan zouden vinden. Desondanks, ongeacht wat die keurmeesters ervan vinden, er zijn geen redenen op voorhand om de specifieke esthetische deskundigheid van eigenaren van Weimaraners in twijfel te trekken.

Een redelijk deel (31,1 procent) van de honden in dit onderzoek werd uitgebracht op een of meer shows. Kennelijk vindt bijna één derde van de eigenaren het van belang aan officiële exterieurkeuringen deel te nemen.

Om een indruk te krijgen omtrent de tevredenheid over het uiterlijk van de Weimaraner van 'wat meer officiële zijde' werd ook naar keuringsuitslagen gevraagd. Daar waar meer uitslagen van hetzelfde dier beschikbaar waren werd, ongeacht het aantal uitslagen, de hoogste score opgevoerd als kwalificatie voor de hond (zie tabel 5).

Tabel 5. Hoogste kwalificaties van geshowde honden (n = 97)

Jaar	Uitmundend		Zeer goed		Goed		Matig		Totaal	Geen antwoord
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)		
1999	3	(100,0)	0	(0,0)	0	(0,0)	0	(0,0)	3	0
2000	16	(55,2)	11	(37,9)	1	(3,4)	1	(3,4)	29	2
2001	13	(41,9)	13	(41,9)	4	(12,9)	1	(3,2)	31	3
2002	14	(56,0)	8	(32,0)	3	(12,0)	0	(0,0)	25	4
Totaal	46	(52,3)	32	(36,4)	9	(9,1)	1	(2,3)	88	9

De kwalificatie 'matig' kwam slechts tweemaal voor. Voor het overige zien we in bovenstaande tabel slechts 'goede' of nog betere honden.

Overleden en afgestane honden

Ten tijde van de enquête bleken 19 (6,0%) van de 316 honden waarvoor deze vraag was beantwoord te zijn overleden. In 7 gevallen als gevolg van een ongeval, in drie gevallen was een maagtorsie de oorzaak. Voor het overige zijn uiteenlopende oorzaken verantwoordelijk voor het overlijden.

De sterftcijfers zijn, met uitzondering voor de oudste leeftijdsgroep, gelijkelijk over de verschillende jaargangen verdeeld. Er is, afgezien van de jaargang 1999, geen leeftijdsgroep aan te wijzen waarin meer honden dood gaan dan in andere leeftijdsgroepen. De aantallen zijn echter te klein om daar enige conclusie aan te verbinden.

Het gemelde aantal overgeplaatste Weimaraners is laag: slechts 6 honden (1,9%) in de totale onderzoeksgroep.

Bij deze cijfers, wellicht meer nog dan bij de andere, moeten we bedenken dat ze gevoelig kunnen zijn voor vertekening door invloeden vanuit de emoties van de eigenaren. Het zou kunnen dat eigenaren die hun hond door sterfte verloren een verhoogde motivatie tot meewerken hebben. Dit zou tot een overschatting van het sterftepercentage kunnen leiden. Ook het omgekeerde kan aan de orde zijn. Eigenaren die al langer geleden hun hond hebben verloren, zullen wellicht niet meer bereid zijn deel te nemen aan de enquête.

4. GEZONDHEID

In het enquêteonderdeel over 'gezondheid' werd als eerste gevraagd of er problemen zijn geweest met de gezondheid van de betreffende hond. Het antwoord hierop is, voor elk van de honden, de samenvatting van gezondheid en ziekte, aangevuld met kleine en grotere ongelukjes en gebreken in de onderzochte periode.

Waar we hier over 'gezondheidsproblemen' spreken bedoelen we het hele scala, variërend van kleine ongemakjes tot en met ernstige en levensbedreigende zaken. De hier gemelde problemen omvatten alles, van een eenvoudige infectie of een beperkte verwonding tot en met zaken zoals hartafwijkingen en epilepsie, die uiteindelijk tot een vroegtijdig einde kunnen leiden.

De aantallen

Van de 313 eigenaren die op deze vraag antwoord gaven, waren er 156 die aangaven dat er problemen zijn geweest met de gezondheid van hun hond (zie tabel 6). In de onderzochte leeftijdsgebieden kreeg bijna 50 procent van de honden met gezondheidsproblemen te maken. Vergeleken met andere eerder onderzochte rassen is dit een gemiddeld percentage.

Tabel 6. Problemen met de gezondheid

Jaar	Wel problemen		Geen problemen		Totaal aantal	Geen antwoord
	aantal	(%)	aantal	(%)		
1999	13	(43,3 ± 17,7)	17	(56,7 ± 17,7)	30	1
2000	66	(58,9 ± 9,1)	46	(41,1 ± 9,1)	112	3
2001	48	(43,6 ± 9,3)	62	(56,4 ± 9,3)	110	3
2002	29	(47,5 ± 12,5)	32	(52,5 ± 12,5)	61	1
Totaal	156	(49,8 ± 5,5)	157	(50,2 ± 5,5)	313	8

Van de groep die problemen had, gaf 96,2 procent van de eigenaren die de vraag beantwoordden, aan dat zij in verband met die problemen een dierenarts hadden geraadpleegd. Slechts 5 eigenaren meldden dat zij dat niet hadden gedaan, 25 eigenaren gaven op deze vraag geen antwoord.

Gezondheidsproblemen opgesplitst per systeem

De praktijk leert dat de gemiddelde hondeneigenaar slechts ten dele bekend is met de specifieke diagnoses die door dierenartsen worden gesteld. In vrijwel alle gevallen echter weet men wel het systeem (het functionele deel van de hond) aan te duiden waarin de gezondheidsstoornis optrad. Vandaar dat in de enquête een lijst van systemen werd aangereikt met de vraag, aan te geven in welke van deze systemen de gezondheidsproblemen optraden (zie tabel 7 op blz. 14).

Met dit overzicht wordt voor de Weimarse Staande Hond een beeld geschetst van 'mogelijke zwakke plekken', aspecten waaraan in eventuele vervolgstudies en in het fokbeleid aandacht zou moeten worden besteed.

Elke hond in de onderzochte groep kon gedurende de periode waarop het onderzoek betrekking heeft, problemen krijgen in één of meer van de genoemde systemen. De 156 Weimaraners die gezondheidsproblemen hadden, scoorden samen 228 maal in de onderstaande tabel. Gemiddeld komt dat neer op 1,46 keer per hond met gezondheidsproblemen. Bij een aanzienlijk deel van deze groep komt kennelijk meer dan één probleem voor.

Tabel 7. Frequentie waarmee gezondheidsproblemen optreden in de afzonderlijke systemen (n=313)

Jaar	Huid en haar		Wervelkolom		Ledematen		Gebit		Totaal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal
1998	2	(10,0 ± 10,7)	0	(0,0 ± 6,4)	1	(3,3 ± 6,4)	0	(0,0 ± 6,4)	30
1999	12	(10,7 ± 5,7)	2	(1,8 ± 2,5)	4	(3,6 ± 3,4)	5	(4,5 ± 3,8)	112
2000	16	(14,5 ± 6,6)	1	(0,9 ± 1,8)	7	(6,4 ± 4,6)	1	(0,9 ± 1,8)	110
2001	7	(11,5 ± 8,0)	3	(4,9 ± 5,4)	5	(8,2 ± 6,9)	3	(4,9 ± 5,4)	61
Totaal	38	(12,1 ± 3,6)	6	(1,9 ± 1,5)	17	(5,4 ± 2,5)	9	(2,9 ± 1,9)	313

Jaar	Zenuwstelsel		Ogen en gezichtsvermogen		Oren en gehoor		Bloed en afweersysteem		Totaal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal
1998	1	(3,3 ± 6,4)	0	(0,0 ± 6,4)	0	(0,0 ± 6,4)	3	(10,0 ± 10,7)	30
1999	5	(4,5 ± 3,8)	2	(1,8 ± 2,5)	3	(2,7 ± 3,0)	2	(1,8 ± 2,5)	112
2000	3	(2,7 ± 3,0)	1	(0,9 ± 1,8)	3	(2,7 ± 3,0)	2	(1,8 ± 2,5)	110
2001	2	(3,3 ± 4,5)	2	(3,3 ± 4,5)	1	(1,6 ± 3,2)	1	(1,6 ± 3,2)	61
Totaal	11	(3,5 ± 2,0)	5	(1,6 ± 1,4)	7	(2,2 ± 1,6)	8	(2,6 ± 1,7)	313

Jaar	Hart en vaatstelsel		Longen en luchtwegen		Spijverteringsstelsel		Nieren en urinewegen		Totaal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal
1998	1	(3,3 ± 6,4)	0	(0,0 ± 6,4)	4	(13,3 ± 12,2)	0	(0,0 ± 6,4)	30
1999	0	(0,0 ± 1,7)	0	(0,0 ± 1,7)	17	(15,2 ± 6,6)	2	(1,8 ± 2,5)	112
2000	2	(1,8 ± 2,5)	1	(0,9 ± 1,8)	11	(10,0 ± 5,6)	1	(0,9 ± 1,8)	110
2001	0	(0,0 ± 3,2)	0	(0,0 ± 3,2)	10	(16,4 ± 9,3)	3	(4,9 ± 5,4)	61
Totaal	3	(1,0 ± 1,1)	1	(0,3 ± 0,6)	42	(13,4 ± 3,8)	6	(1,9 ± 1,5)	313

Jaar	Melkklieren		Geslachtsorganen		Voortplanting		Hormonen		Totaal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal
1998	0	(0,0 ± 6,4)	2	(6,7 ± 8,9)	0	(0,0 ± 6,4)	0	(0,0 ± 6,4)	30
1999	0	(0,0 ± 1,7)	28	(25,0 ± 8,0)	1	(0,9 ± 1,7)	1	(0,9 ± 1,7)	112
2000	0	(0,0 ± 1,8)	7	(6,4 ± 4,6)	0	(0,0 ± 1,8)	1	(0,9 ± 1,8)	110
2001	0	(0,0 ± 3,2)	8	(9,8 ± 7,5)	0	(0,0 ± 3,2)	2	(3,3 ± 4,5)	61
Totaal	0	(0,0 ± 0,6)	43	(13,7 ± 3,8)	1	(0,3 ± 0,6)	4	(1,3 ± 1,2)	313

Jaar	Lever		Gedrag		Totaal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal
1998	0	(0,0 ± 6,4)	2	(6,7 ± 8,9)	30
1999	0	(0,0 ± 1,7)	7	(6,3 ± 4,5)	112
2000	0	(0,0 ± 1,8)	10	(9,1 ± 5,4)	110
2001	0	(0,0 ± 3,2)	8	(13,1 ± 8,5)	61
Totaal	0	(0,0 ± 0,6)	27	(8,6 ± 3,1)	313

De meeste problemen worden gemeld in de categorie 'Geslachtsorganen'. Bij de reuen gaat het hier voornamelijk om meldingen van voorhuidontsteking en monorchidie/cryptorchidie, bij de teven spelen vooral baarmoederontstekingen en schijnzwangerschap een rol. We komen daar in een later hoofdstuk nog op terug.

Als tweede in de rij scoren de problemen in het 'Spijverteringsstelsel' (13,4%). In tweederde van de gevallen worden deze problemen veroorzaakt door maag/darm problemen, die meestal als 'gevoelige darmen' worden omschreven. In twintig procent van de gevallen wordt een maagkanteling of torsie als oorzaak aangegeven. Bij de bespreking van de rasspecifieke gezondheidsproblemen gaan we hier nader op in.

Net als bij vrijwel alle andere onderzochte rassen scoren de problemen in de categorie 'Huid & Haar' bij de Weimarse Staande Hond hoog. Eén op de acht honden heeft hier mee te kampen. Eenderde van de huidaandoeningen wordt veroorzaakt door allergieën, voor het overige zijn (voornamelijk goedaardige) tumoren en specifieke ontstekingen debet aan dit probleem.

Opvallend is, in vergelijking tot eerder onderzochte rassen, het hoge percentage (8,6) problemen dat in de categorie 'Gedrag' wordt gemeld. In vrijwel alle gevallen betreft dit te dominant gedag. We komen hier bij de bespreking van gedragsproblemen op terug.

De problemen met de 'Ledematen' (5,4%) blijken diverse oorzaken te hebben. Enostosis (groeipijnen) en gescheurde kniebanden worden hierbij het meeste gemeld.

Afwijkingen aan het 'Zenuwstelsel' (3,5%) betroffen, voor zover er een toelichting is gegeven, voornamelijk epilepsie. In iets lagere percentages worden ook afwijkingen aan het gebit (2,9%) en in de categorie 'Bloed en afweersysteem' (2,6%) gemeld evenals problemen met het oor en gehoor (2,2%).

Rasspecifieke gezondheidsproblemen

Bij praktisch alle hondenrassen komen (erfelijke) afwijkingen voor, die, terecht of ten onrechte, in één adem met het ras worden genoemd. Bij de voorbereiding van de enquête werd geïnventariseerd welke afwijkingen bij de Weimarse Staande Hond mogelijkerwijs tot deze groep zouden kunnen behoren. In de enquête werd vervolgens uitdrukkelijk gevraagd of de betreffende hond leed of geleden had aan één of meerdere van deze zogenaamde rasspecifieke afwijkingen (tabel 8).

Vanwege de kleine aantallen zowel in het totaal als per jaargang kan er geen uitspraak gedaan worden omtrent verschillen in frequentie van voorkomen tussen de verschillende leeftijdsgroepen. In tabel 8 is dan ook volstaan met vermelding van de totalen.

De tabel laat zien dat de resultaten van dit deel van de inventarisatie maar gedeeltelijk aansluiten bij hetgeen op voorhand werd verwacht. Zoals ook al bij eerdere onderzoeken bij andere rassen is geconstateerd, vinden we ook hier niet alle van tevoren veronderstelde problemen ook daadwerkelijk in relevante aantallen terug in onze steekproef. Zo treffen we onder de 313 Weimaraners waarvoor deze vraag beantwoord is, slechts één geval van respectievelijk ectropion en DCM en slechts één staartafwijking aan en geen enkele hond met PRA of met een open gehemelte. Voor de laatste afwijking zijn we overigens aangewezen op informatie van de fokkers. Een eigenaar (pupkoper) zal zelden met een hond met een open gehemelte worden geconfronteerd.

Tabel 8. Rasspecifieke ziekten

	Maagtorsie aantal (%)	Ectropion aantal (%)	Entropion aantal (%)	Epilepsie aantal (%)	Totaal aantal
Totaal	11 (3,5 ± 2,0)	1 (0,3 ± 0,6)	3 (1,0 ± 1,1)	9 (2,9 ± 1,9)	313

	Heupdysplasie aantal (%)	Elleboogdysplasie aantal (%)	Allergie/Atopie aantal (%)	Gebitsafwijking aantal (%)	Totaal aantal
Totaal	2 (0,6 ± 0,9)	2 (0,6 ± 0,9)	16 (5,1 ± 2,4)	7 (2,2 ± 1,6)	313

	Staartafwijking aantal (%)	Cryptorchidie aantal (%)	PRA aantal (%)	Brand aantal (%)	Totaal aantal
Totaal	1 (0,3 ± 0,6)	8 (2,6 ± 1,7)	0 (0,0 ± 0,6)	3 (1,0 ± 1,1)	313

	DCM aantal (%)	Open gehemelte aantal (%)	Totaal aantal
Totaal	1 (0,3 ± 0,6)	0 (0,0 ± 0,6)	313

Allergische huidproblemen (atopie) blijken bij de Weimarse Staande Hond, net als bij veel van de eerder onderzochte rassen, de meest voorkomende afwijking te zijn (16 honden, ofwel 5,1 procent van de onderzoeksgroep, dat is één op elke twintig Weimarse Staande Honden). De tweede in frequentie meest voorkomende afwijking is de maagtorsie. Deze ernstige, acuut levensbedreigende en voor de hond zeer pijnlijke afwijking behoeft de volle aandacht. Een percentage van 3,5 is hoog in vergelijking met eerder onderzochte rassen. Hoewel het percentage van epilepsie (2,9) niet extreem hoog is in vergelijking met andere rassen verdient ook deze afwijking aandacht.

De overige twee afwijkingen die in een betrekkelijk hoge frequentie werden gemeld (cryptorchidie, 2,6% en gebitsafwijkingen, 2,2%) zijn in de zin van lichamelijk lijden of ongemak voor de hond van minder belang. In het kader van de fokkerij verdienen zij natuurlijk wel aandacht.

De overige categorieën blijken niet of slechts beperkt relevant in dit onderzoek.

Het gezondheidsbeeld per geslacht

De verdeling van gezondheidsproblemen over reuen en teven is weergegeven in tabel 9.

Tabel 9. Gezondheidsproblemen van reuen vergeleken met die van teven (de intervalschattingen zijn gebaseerd op de totalen per geslacht)

Systeem	Reuen		Teven		Totaal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal
1. Huid en haar	21	(13,9 ± 5,8)	17	(10,5 ± 4,7)	38
2. Wervelkolom	5	(3,3 ± 2,9)	1	(0,6 ± 1,2)	6
3. Ledematen	9	(6,0 ± 3,8)	8	(4,9 ± 3,3)	17
4. Gebit	2	(1,3 ± 1,8)	7	(4,3 ± 3,1)	9
5. Zenuwstelsel	7	(4,6 ± 3,4)	4	(2,5 ± 2,4)	11
6. Ogen/gezichtsvermogen	4	(2,6 ± 2,6)	1	(0,6 ± 1,2)	5
7. Oren en gehoor	4	(2,6 ± 2,6)	3	(1,9 ± 2,1)	7
8. Bloed en afweer	3	(2,0 ± 2,2)	5	(3,1 ± 2,7)	8
9. Hart en vaatstelsel	1	(0,7 ± 1,3)	2	(1,2 ± 1,7)	3
10. Longen en luchtwegen	1	(0,7 ± 1,3)	0	(0,0 ± 1,2)	1
11. Spijsverteringsstelsel	23	(15,2 ± 5,7)	19	(11,7 ± 5,0)	42
12. Nieren en urinewegen	5	(3,3 ± 2,9)	1	(0,6 ± 1,2)	6
13. Melkklieren	0	(0,0 ± 1,3)	0	(0,0 ± 1,2)	0
14. Geslachtsorganen	24	(15,9 ± 5,8)	19	(11,7 ± 5,0)	43
15. Voortplanting	0	(0,0 ± 1,3)	1	(0,6 ± 1,2)	1
16. Hormonen	4	(2,6 ± 2,6)	0	(0,0 ± 1,2)	4
17. Lever	0	(0,0 ± 1,3)	0	(0,0 ± 1,2)	0
18. Gedrag	26	(17,2 ± 6,0)	1	(0,6 ± 1,2)	27
Totaal aantal meldingen	139		89		228
Totaal aantal honden	151		162		313

We zien dat reuen beduidend vaker last hebben van gezondheidsproblemen (totaal 139 keer ofwel 0,92 keer per reu in de steekproef) dan teven (totaal 89 keer ofwel 0,54 keer per teef in de steekproef).

Als we vervolgens kijken bij welke systemen de grootste verschillen liggen tussen reuen en teven, dan blijken vooral problemen met het gedrag een groot verschil te uit te maken. Bijna één op de vijf reuen wordt om die reden bij de dierenarts aangeboden. Op één hond na zijn ze ook vanwege het dominante gedrag gecastreerd.

Op dezelfde wijze werden de scores voor de rasspecifieke ziekten voor reuen en voor teven vergeleken. Hier zien we hetzelfde beeld (reuen scoorden 0,25 keer tegen teven 0,17 keer), hetgeen praktisch geheel

aan het aantal cryptorchide reuen is toe te schrijven. Voor het overige werden geen verschillen gevonden of waren de aantallen te klein om daar uitspraken over te doen.

Aanschaf via de rasvereniging

Om na te gaan of er aantoonbare verschillen in gezondheid konden worden vastgesteld tussen honden die wèl en honden die niet via tussenkomst van de rasvereniging werden aangeschaft, werden beide groepen vergeleken. Hierbij werden geen verschillen geconstateerd, noch in algemene gezondheidsproblemen noch bij de rasspecifieke problemen.

Overleden honden

Tot slot hebben we gekeken naar de overleden honden in relatie tot de gezondheidsproblemen die daarbij voorkwamen. De aantallen zijn echter te klein om hier conclusies te rechtvaardigen.

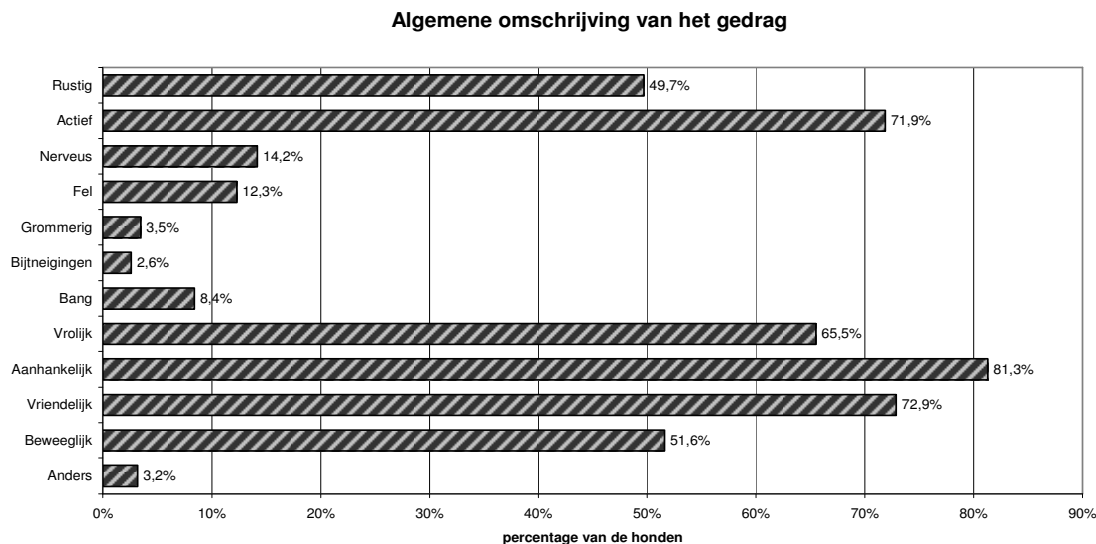
5. GEDRAG

In een onderzoek naar de 'gezondheid' van een hondenras mag een hoofdstuk over gedrag niet ontbreken. Elke hondenbezitter krijgt elke dag opnieuw te maken met het gedrag van zijn hond. Om ons een beeld over het gedrag van het ras te kunnen vormen is de beleving van de eigenaar van belang. Het is immers de eigenaar die aangeeft of hij het gedrag van zijn hond als positief of als negatief ervaart. Pas daarna, indien er daadwerkelijk aanwijzingen zijn voor wezenlijke gedragsproblemen, volgt nader gespecialiseerd onderzoek naar de gedragsstructuur van de individuele hond en van het ras, zodat daarop een gericht selectiebeleid kan worden gebaseerd.

Een karakterschets van de Weimarse Staande Hond

Om tot een eerste beeld te komen van 'de Weimaraner' werd gevraagd om, aan de hand van een aantal vooraf gegeven typering, een karakteristiek van de hond te geven. Deze vraag werd voor 310 honden beantwoord. Dit levert een beeld op (figuur 3) waaruit af te lezen is hoe de gemiddelde eigenaar van een Weimaraner het gedrag van zijn hond beleeft. De eigenaren konden bij de beantwoording van deze vraag meerdere gedragstyperingen aankruisen.

Figuur 3. Algemene omschrijving van het gedrag

In tabel 10 zijn de algemene gedragskenmerken nog eens per leeftijdsgroep weergegeven.

De doorsnee Weimaraner komt in beeld als een 'aanhankelijke, vriendelijke en actieve' hond. Dit zijn de typering die door een grote meerderheid van de eigenaren (71 tot ruim 80%) werd gegeven. Dat zijn overtuigende cijfers die de Weimaraner als een aangename hond kenschetsen.

Er zijn echter ook gedragskenmerken die over het algemeen niet als positief worden ervaren. De percentages van deze kenmerken, zoals grommerige en felle honden en honden met bijtneigingen, zijn in vergelijking met andere onderzochte rassen klein. Daarnaast is er een groep honden die omschreven wordt als nerveus of bang (44 en 26 honden), respectievelijk 14,2 en 8,4 procent. Er is kennelijk een herkenbare groep honden die er minder dan andere Weimaraners in slaagt om vanuit voldoende zelfvertrouwen om te gaan met de omgevingsprikkels die wij de dieren aanbieden.

Uit een oogpunt van fokkerij zijn de nerveuze en de bange teven het meest van belang. Nervositeit en angst worden op twee manieren doorgegeven in de opeenvolgende generaties. Dit afwijkende gedrag kan een erfelijke basis hebben en zo, zowel via de vader als via de moeder, aan de pups worden doorgegeven. Daarnaast brengen moeders hun gedrag over op de pups. Een nerveuze of bange moeder,

ongeacht of dit gedrag voortkomt uit haar erfelijke aanleg of uit een milieuoorzaak, zal in vrijwel alle gevallen haar pups belasten met eenzelfde gedrag. Het is van het grootste belang om tenminste alle nerveuze en bange teven uit te sluiten van de fokkerij. Beter is het om ook geen nerveuze of bange reuen in te zetten

Tabel 10. Algemene omschrijving van het gedrag (n=310)

Jaar	Rustig		Actief		Nerveus		Fel		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
1999	13	(48,1 ± 18,8)	23	(85,2 ± 13,4)	6	(22,2 ± 15,7)	3	(11,1 ± 11,9)	27
2000	59	(52,7 ± 9,2)	72	(64,3 ± 8,9)	15	(13,4 ± 6,3)	14	(12,5 ± 6,1)	112
2001	52	(47,3 ± 9,3)	80	(72,7 ± 8,3)	14	(12,7 ± 6,2)	15	(13,6 ± 6,4)	110
2002	30	(49,2 ± 12,5)	48	(78,7 ± 10,3)	9	(14,8 ± 8,9)	6	(9,8 ± 7,5)	61
Totaal	154	(49,7 ± 5,6)	223	(71,9 ± 5,0)	44	(14,2 ± 3,9)	38	(12,3 ± 3,7)	310

Jaar	Grommerig		Bijtneigingen		Bang		Vrolijk		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
1999	1	(3,7 ± 7,1)	0	(0,0 ± 7,1)	4	(14,8 ± 13,4)	12	(44,4 ± 18,7)	27
2000	3	(2,7 ± 3,0)	4	(3,6 ± 3,4)	9	(8,0 ± 5,0)	71	(63,4 ± 8,9)	112
2001	6	(5,5 ± 4,2)	2	(1,8 ± 2,5)	3	(2,7 ± 3,0)	80	(72,7 ± 8,3)	110
2002	1	(1,6 ± 3,2)	2	(3,3 ± 4,5)	10	(16,4 ± 9,3)	40	(65,6 ± 11,9)	61
Totaal	11	(3,5 ± 2,1)	8	(2,6 ± 1,8)	26	(8,4 ± 3,1)	203	(65,5 ± 5,3)	310

Jaar	Aanhankelijk		Vriendelijk		Beweeglijk		Anders		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
1999	20	(74,1 ± 16,5)	13	(48,1 ± 18,8)	17	(63,0 ± 18,2)	1	(3,7 ± 7,1)	27
2000	89	(79,5 ± 7,5)	79	(70,5 ± 8,4)	56	(50,0 ± 9,3)	3	(2,7 ± 3,0)	112
2001	92	(83,6 ± 6,9)	90	(81,8 ± 7,2)	53	(48,2 ± 9,3)	4	(3,6 ± 3,5)	110
2002	51	(83,6 ± 9,3)	44	(72,1 ± 11,3)	34	(55,7 ± 12,5)	2	(3,3 ± 4,5)	61
Totaal	252	(81,3 ± 4,3)	226	(72,9 ± 4,9)	160	(51,6 ± 5,6)	10	(3,2 ± 2,0)	310

Het gedragsbeeld per geslacht

Bij honden gaat men uit van verschillen in gedrag tussen reuen en teven. Om na te gaan in welk opzicht dit verschil tot uiting komt bij de Weimaraner, werden de gedragskarakteristieken van reuen en teven vergeleken (tabel 11).

Tabel 11. Gedragskarakteristieken van reuen vergeleken met die van teven (de intervallschattingen zijn gebaseerd op de totalen per geslacht)

Kenmerk	Reuen		Teven		Totaal aantal
	aantal	(%)	aantal	(%)	
1. Rustig	68	(45,6 ± 8,0)	86	(53,4 ± 7,7)	154
2. Actief	108	(72,5 ± 7,2)	115	(71,4 ± 7,0)	223
3. Nerveus	31	(20,8 ± 6,5)	13	(8,1 ± 4,2)	44
4. Fel	14	(9,4 ± 4,7)	24	(14,9 ± 5,5)	38
5. Grommerig	7	(4,7 ± 3,4)	4	(2,5 ± 2,4)	11
6. Bijtneigingen	3	(2,0 ± 2,3)	5	(3,1 ± 2,7)	8
7. Bang	13	(8,7 ± 4,5)	13	(8,1 ± 4,2)	26
8. Vrolijk	97	(65,1 ± 7,7)	106	(65,8 ± 7,3)	203
9. Aanhankelijk	120	(80,5 ± 6,4)	132	(82,0 ± 5,9)	252
10. Vriendelijk	100	(67,1 ± 7,5)	126	(78,3 ± 6,4)	226
11. Beweeglijk	81	(54,4 ± 8,0)	79	(49,1 ± 7,7)	160
12. Anders	3	(2,0 ± 2,3)	7	(4,3 ± 3,2)	10
Totaal	149		161		310

Uit deze vergelijking blijkt dat reuen nerveuzer zijn dan de teven. Voor het overige komen er geen grote verschillen naar voren

Probleemgedrag

Om een meer gestandaardiseerd beeld te krijgen van hoe de hond zich gedraagt bij benadering door bekende en onbekende volwassenen, kinderen en honden werd gevraagd, opnieuw aan de hand van een aantal vooraf gegeven typering, een karakteristiek te geven van de hond. De zes onderdelen werden telkens afgesloten met de vraag of de eigenaar het aangeduide gedrag 'wel eens als een probleem ervaart'. De aantallen en percentages honden met 'probleemgedrag' (naar het oordeel van de eigenaar) zijn in tabel 12 hieronder weergegeven.

Tabel 12. Overzicht van probleemgedrag t.a.v. volwassenen, kinderen en honden

Tegenover volwassenen						
Jaar	bekende		Totaal aantal	onbekende		Totaal aantal
	aantal	(%)		aantal	(%)	
1999	4	(15,4 ± 13,9)	26	8	(33,3 ± 18,9)	24
2000	10	(9,8 ± 5,8)	102	21	(20,2 ± 7,7)	104
2001	12	(12,1 ± 6,4)	99	23	(22,8 ± 8,2)	101
2002	5	(9,1 ± 7,6)	55	14	(25,0 ± 11,3)	56
Totaal	31	(11,0 ± 3,7)	282	66	(23,2 ± 4,9)	285
Tegenover kinderen						
Jaar	bekende		Totaal aantal	onbekende		Totaal aantal
	aantal	(%)		aantal	(%)	
1999	2	(8,3 ± 11,1)	24	3	(12,5 ± 13,2)	24
2000	11	(11,6 ± 6,4)	95	23	(24,0 ± 8,5)	96
2001	10	(10,8 ± 6,3)	93	14	(14,6 ± 7,1)	96
2002	7	(13,5 ± 9,3)	52	12	(21,8 ± 10,9)	55
Totaal	30	(11,4 ± 3,8)	264	52	(19,2 ± 4,7)	271
Tegenover honden						
Jaar	bekende		Totaal aantal	onbekende		Totaal aantal
	aantal	(%)		aantal	(%)	
1999	6	(31,6 ± 20,9)	19	12	(57,1 ± 21,2)	21
2000	19	(20,4 ± 8,2)	93	33	(34,7 ± 9,6)	95
2001	11	(11,5 ± 6,4)	96	26	(26,8 ± 8,8)	97
2002	9	(17,3 ± 10,3)	52	20	(37,0 ± 12,9)	54
Totaal	45	(17,3 ± 4,6)	260	91	(34,1 ± 5,7)	267

Het percentage honden met 'probleemgedrag' naar mensen, zowel volwassenen als kinderen en met name onbekende, is in vergelijking met eerder onderzochte rassen aan de hoge kant. Voor honden en dan vooral voor vreemde honden geldt dit nog meer. Eén op de drie eigenaren ervaart wel eens een probleem bij contact van zijn/haar Weimaraner met een onbekende hond.

De resultaten van dit deel van het onderzoek vragen om een nadere uitleg, met name waar het de aard van het probleemgedrag betreft. Kijken we naar welke gedragsuiting nu als probleem wordt ervaren, dan blijkt het probleemgedrag ten opzichte van mensen, zowel volwassenen als kinderen, in het overgrote deel van de gevallen te worden veroorzaakt door een te uitbundig gedrag. Meer dan bij volwassenen is een aantal honden bij kinderen ook afstandelijk, bang en eerder geneigd tot bijten.

Naar honden toe zien we een wat ander beeld. Het zijn hier, naast de genoemde positieve karakteristieken, ook de ongewenste gedragskenmerken zoals grommen en de neiging tot bijten die door de eigenaar als probleem worden gezien.

Gehoorzaamheid en gehoorzaamheids cursussen

Op de vraag hoe zij de gehoorzaamheid van hun hond beoordeelden, gaven 311 eigenaren antwoord. Bijna negen van de tien eigenaren (86,2 %) ervaren hun Weimaraner als goed tot zeer goed gehoorzaam. Dit is, in vergelijking met wat bij andere rassen is gezien, een hoog percentage.

Bijna driekwart (73,3 %) van de eigenaren van Weimaraners ziet het belang van deelname aan gehoorzaamheidscursussen. Ook dit is, vergeleken met andere rassen, een hoog percentage.

In dit onderzoek is ook gevraagd naar de deelname aan apporteer en/of gedragscursussen. Hierop werd van 279 honden informatie verkregen. Bijna éénderde (31,2 % of te wel 87 honden) hebben een dergelijke cursus gevolgd. Hiervan behaalden 55 honden (63,2 %) het bijbehorende diploma. Overigens volgden van de 50 oorspronkelijk als jachthond aangeschafte honden 43 (86,0 %) een jachtopleiding. Van deze honden behaalden 37 (86,0 %) het diploma.

Om na te gaan of er sprake was van enig waarneembaar (meetbaar) effect van gedragsopleidingen of jachtcursussen op het gedrag van de hond, werden de groepen met en zonder cursussen vergeleken op basis van hun gedragskarakteristieken. Honden die een gedragscursus hebben gevolgd lijken rustiger maar ook banger dan de honden die dat niet hebben gedaan. De verschillen zijn echter niet zo groot dat we daar conclusies aan kunnen verbinden. Tussen de honden die wel of niet een jacht/apporteer cursus volgden werden geen noemenswaardige verschillen gevonden

Overleden honden

Bij het beoordelen van het gedrag van een ras is ook de vraag aan de orde in hoeverre er verbanden bestaan tussen gedragskarakteristieken en vroegtijdig overlijden. Hiertoe is een vergelijking gemaakt tussen de groep overleden honden en de groep 'in leven'. Het aantal overleden honden in de onderzoeksgroep is echter te klein om daar conclusies aan te verbinden.

6. FOKKERIJ

In de voorgaande hoofdstukken waren we vooral bezig met het beschrijven van de huidige situatie van de Weimarse Staande Hond, gebaseerd op een steekproef van honden geboren in de jaren 1999, 2000, 2001 en 2002. In dit hoofdstuk proberen we na te gaan wat de verwachtingen voor de toekomst zijn, op basis van de fok-inzet van de onderzochte groep. Daarbij nemen we aan dat de mate waarin de onderzochte groep ingezet is in de fokkerij representatief is voor de huidige fokkerij van Weimaraner.

Aantallen fokdieren en hun bijdrage

Om een eerste oordeel te kunnen vormen over de mate waarin het behoud van de erfelijke variatie in komende generaties is veiliggesteld, kijken we naar de aantallen dieren die deelnamen aan de fokkerij. Om een zo waarheidsgetrouw mogelijk beeld te schetsen zijn we bij dit onderdeel van het onderzoek uitgegaan van de harde cijfers in het Nederlandse Hondenstamboek. De gegevens in tabel 13 zijn hieraan ontleend.

Tabel 13. Aantallen reuen en teven met en zonder nakomelingen volgens het NHSB

Jaar	Reuen					Teven				
	mèt aantal (%)		zonder aantal (%)		Totaal aantal	mèt aantal (%)		zonder aantal (%)		Totaal aantal
1999	3	3,2	92	96,8	95	15	15,8	80	84,2	95
2000	7	5,1	130	94,9	137	17	14,2	103	85,8	120
2001	7	5,4	123	94,6	130	11	10,2	97	89,8	108
2002	3	2,9	99	97,1	102	12	10,6	101	89,4	113
Totaal	20	4,3	444	95,7	464	55	12,6	381	87,4	436

Uit deze cijfers blijkt dat vooral bij de reuen een vrij klein percentage van de dieren nakomelingen kreeg. Belangrijker echter dan de percentages zijn de aantallen fokdieren. Het is wenselijk de inteelttoename per generatie zo laag mogelijk te houden waardoor zoveel mogelijk erfelijke variatie behouden blijft.

Uitgaande van een generatie-interval van 2,5 jaar is gekeken naar het aantal verschillende reuen en teven dat nakomelingen kreeg in de periode 1-1-2002 tot 1-7-2004. Voor deze periode vinden we een totaal van 81 nesten met 47 verschillende vaderdieren (inclusief 10 buitenlandse reuen) en 60 verschillende moederdieren. Daarmee wordt de (arbitraire) bovengrens van 1 procent voor de inteelttoename per generatie niet overschreden. Op grond van dit gegeven lijkt het, dat de toekomst van de Nederlandse populatie Weimarse Staande Honden zeker gesteld is.

Wat niet uit de cijfers blijkt is de mate van onderlinge verwantschap tussen de gebruikte fokdieren. Indien de fokdieren onderling verwant zijn moeten de werkelijke aantallen worden gecorrigeerd voor die verwantschap, daarmee wordt het 'effectieve aantal' fokdieren kleiner.

De verdeling van de geboren nesten over de reuen geeft enig zicht op de mate waarin de fokkers tot inteelt neigen. We nemen hier weer dezelfde generatie, geboren tussen 1-1-2002 tot 1-7-2004 (tabel 14).

Tabel 14. . Verdeling van nesten geboren tussen 1-1-2002 en 1-7-2004 over vaderdieren volgens het NHSB

aantal nesten	aantal dekreuen	% van de dekreuen	gezamenlijk aantal nesten	% van de nesten
1	30	63,8	30	37,0
2	8	17,0	16	19,8
3 tot 5	8	17,0	24	29,6
11	1	2,1	11	13,6
Totaal	47		81	

Uit tabel 14 blijkt dat één reu 11 nesten (13,6 % van het totaal) produceerde, de overige in de fokkerij gebruikte reuen gaven ieder 1 tot 3 nesten. In tegenstelling tot wat bij eerder onderzochte rassen is gezien blijkt dat in de aangegeven periode bij de Weimarse Staande Honden populatie in evenredige mate gebruik is gemaakt van het aantal dekreuen. Met dit gegeven wordt een verlies aan de erfelijke variatie in toekomstige generaties beperkt en wordt de vitaliteit van het ras in stand gehouden. Mogelijk dat dit één van de redenen is van de toename van de gemiddelde nestgrootte in de laatste jaren (figuur 4).

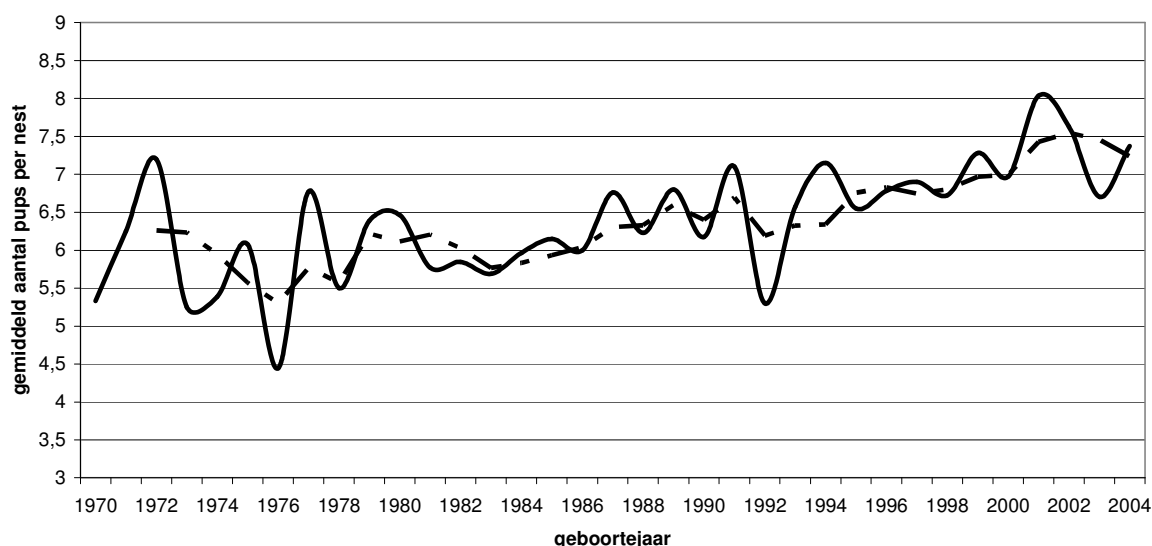
Fertiliteit

In het voorgaande hebben we gekeken naar de inzet van fokdieren, waarbij de cijfers ontleend zijn aan het Nederlandse Hondenstamboek. We hebben getracht een indruk te krijgen van de mate waarin het erfelijk potentieel van de Weimarse Staande Honden populatie wordt meegenomen naar volgende generaties. We willen nu, aan de hand van met de enquête verkregen resultaten van de gepleegde fokkerij-inspanningen, enig zicht krijgen op de fertiliteit van het ras.

In de groep van kenmerken die tezamen het beeld geven van de 'fertiliteit' (de vruchtbaarheid, het voortplantingsvermogen) vinden we de resultante van een groot aantal fysiologische en ethologische processen van het dier. Ontwikkelingen in de fertiliteitskenmerken van een populatie geven belangrijke aanwijzingen over toe- of afname van de vitaliteit van die populatie. Omdat het hier een eerste evaluatie betreft, ontbreken ons de referentiewaarden die nodig zijn voor de interpretatie van de resultaten. We beperken ons daarom, op een uitzondering na, tot beschrijven.

Het stamboek kan ons hooguit vertellen hoeveel pups gemiddeld per nest geregistreerd worden. De laatste tien jaar schommelt dat gemiddelde rond de zeven pups per nest, wat in vergelijking met andere rassen een vrij hoog gemiddelde is (figuur 4.). Maar als we meer willen weten over de fertiliteit van een populatie, dan worden we van het stamboek niet wijzer. Voor allerlei andere zaken die met het voortplantingsvermogen te maken hebben, zoals niet opnemen na een dekking, niet-natuurlijke dekking en geboorte, doodgeboren pups en in het nest overleden pups, dienen we ons tot de fokkers te wenden.

Figuur 4. Gemiddelde nestgrootte (v.a. 1970):

(doorgetrokken lijn = gemiddelde per geboortjaar, stippellijn = trendlijn over 3 jaar gemiddeld)

In de enquête werd voor 23 teven gemeld dat ermee gefokt was. Samen hadden ze 33 nesten gekregen. Bij 32 nesten werd aanvullende informatie over dekking, drachtigheid en geboorteprocés gegeven:

- kunstmatige inseminatie werd slechts éénmaal gemeld;
- in acht gevallen (18,6 procent) nam de teef niet op, het drachtigheidspercentage komt daarmee op 81,4 procent;
- 12,5 procent (4) van de 32 nesten werd via een keizersnede geboren.

Voor 33 nesten werden ook de aantallen geboren en gespeende pups gemeld:

- in totaal werden er 237 pups geboren;
- 10 daarvan waren doodgeboren, 9 overleden voordat ze 8 weken oud waren;
- er werden in totaal 218 pups gespeend.

Op basis van bovenstaande gegevens kunnen we een aantal kengetallen berekenen die aansluiten bij de belevingswereld van de fokkers: voor de Weimarse Staande Honden in de onderzoeksgroep bedraagt de gemiddelde worpgrootte bij de geboorte 7,18 pups. Daarvan wordt 0,30 pup dood geboren en gaat vervolgens nog eens 0,27 pup dood gedurende de nestperiode, waarmee het totale verlies op 0,57 pup komt. De gemiddelde nestgrootte bij het spenen wordt daarmee 6,61 pups.

Het sterftepercentage volgens de verstrekte informatie van 8,0 procent (19 van de 237 geboren pups) lijkt aan de lage kant, meestal wordt uitgegaan van een verlies van om en nabij twintig procent. Echter, dit getal is gebaseerd op niet geheel vergelijkbare situaties en ten dele ook op 'overlevering'. Niettemin, ook in vergelijking met de overige tot nu toe onderzochte rassen laat de Weimarse Staande Hond een laag uitvalpercentage zien.

Het is niet mogelijk om in het kader van het huidige onderzoek conclusies te verbinden aan de hier gepresenteerde gegevens. Bij eventuele vervolgonderzoeken kan uit de vergelijking van deze kengetallen een indruk worden verkregen over de ontwikkeling in de tijd van het reproductievermogen van de Weimarse Staande Hond.

De kwaliteit van fokdieren

Een derde aspect waarover dit onderzoek ons informatie zou kunnen verschaffen is de kwaliteit van de gebruikte fokdieren. Als we over de kwaliteit van de gebruikte fokdieren spreken bedoelen we hier, in het kader van dit onderzoek, op de eerste plaats de kwaliteit in termen van gezondheid.

Bij fokdieren, hoe zorgvuldig we ook bij hun selectie te werk gaan, kunnen we nooit helemaal vermijden dat een deel daarvan lijder is aan in het ras voorkomende gezondheidsstoornissen. Bij een aantal afwijkingen zal een zeker percentage pas manifest worden nadat de dieren al nakomelingen hebben gehad. Bovendien zullen, voor vrijwel elke stoornis, altijd dragers worden ingezet. Daar waar we de ambitie hebben de gezondheidskwaliteit van een ras te verbeteren, kunnen we slechts gebruik maken van de informatie die op het moment van fokken voorhanden is.

Gezondheid (of het gebrek daaraan) wordt in belangrijke mate erfelijk bepaald. Tekortkomingen daarin bij de fokdieren zullen in veel gevallen terug worden gevonden in de nakomelingen in de volgende of in latere generaties. Vandaar dat als eerste werd getracht een overzicht te krijgen van de verdeling van de gezondheidsproblemen over de honden met en de honden zonder nakomelingen. Deze vergelijking leverde, voornamelijk vanwege de lage aantallen, geen zinnig interpreteerbare resultaten op.

Evenals 'gezondheid' is ook 'gedrag' in belangrijke mate erfelijk. Fokdieren zullen hun gedragskenmerken, tenminste voor een deel, verankeren in volgende generaties. Vandaar dat op dezelfde wijze de gedragskarakteristieken van reuen en teven met en zonder nageslacht vergeleken werden.

Vanwege de kleine aantallen is een vergelijking bij de reuen niet zinvol, teven waar mee gefokt is blijken rustiger en minder actief en minder bang te zijn dan de overige teven. Voor het overige werden er geen verschillen waargenomen.

Sterilisatie

Een deel van de honden in de onderzoeksgroep werd in de periode vóór de enquêtesteriliseerd. Waar in de kynologie de term 'sterilisatie' wordt gebruikt, bedoelt men vrijwel altijd 'castratie', het wegnemen van de geslachtsklieren (testikels of ovaria).

Sterilisaties kunnen in het kader van de fokkerij van belang zijn, omdat daarmee een deel van het potentiële fokmateriaal definitief wordt uitgesloten. Daarbij kunnen enkele vragen worden gesteld.

Zodra er sprake is van sterilisatie vanwege 'in het dier gelegen negatieve redenen', hebben we te maken met een deel van het selectiebeleid. Mogelijk zelfs om selectiebeleid dat ons wordt opgedrongen vanuit de onhoudbaarheid of onaanvaardbaarheid van de situatie vóór de ingreep. Daar waar sterilisatie het gevolg is van het streven naar een zeker 'gebruikersgemak', verliezen we mogelijk potentieel waardevolle fokdieren, die we in het kader van het behoud van de genetische variatie van de populatie wellicht nodig zouden kunnen hebben.

Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat 61 reuen en 86 teven werden gesteriliseerd, respectievelijk 41,2 en 53,4 procent van de reuen en teven waarvoor deze vraag beantwoord is. Als reden voor de ingreep wordt bij reuen in de helft van de gevallen het (te) dominante gedrag van de reu opgegeven, in veel mindere mate zijn gezondheidsproblemen (cryptorchidie, voorhuidontsteking of een andere ziekte) een reden. Ruim de helft van de teven (60%) wordt gesteriliseerd vanwege het 'gemak' of vanuit preventief oogpunt. Ook hier spelen gezondheidsredenen (baarmoederontsteking en schijnzwangerschap) een minder grote rol.

Gedurende de eerste twee levensjaren wordt 6,8 procent van de reuen gecastreerd, in het derde levensjaar komt daar nog eens 20,4 procent bij, zodat op de leeftijd van 3 jaar ruim 27 procent van de reuen gecastreerd is.

Bij de teven blijkt dat bijna één achtste in de eerste twee levensjaren gesteriliseerd wordt. In het derde levensjaar komt daar nog eens 21,8 procent van de teven bij, zodat op de leeftijd van 3 jaar 34 procent van de teven gesteriliseerd is.

Een vergelijking van de gezondheidskwaliteit van wèl en niet gecastreerde reuen laat zien dat onder gecastreerde reuen beduidend meer problemen worden gemeld met de geslachtsorganen (36,1% tegenover 2,3% bij de niet-gecastreerde reuen) en in de categorie 'Gedrag' (41,0% tegen 1,1%). Bij geslachtsorganen zijn voornamelijk voorhuidontstekingen een reden voor castratie, bij 'Gedrag' is dit in vrijwel alle gevallen het dominante gedrag, met name naar andere honden.

Bij de teven worden bij de gecastreerde groep iets vaker gezondheidsproblemen gemeld dan bij de niet-gecastreerde groep. Met name problemen met de geslachtsorganen (baarmoederontstekingen en schijnvrucht) waren in gezondheid gelegen redenen om tot sterilisatie over te gaan. Ook zien we meer problemen in de categorie 'Huid en Haar' bij de gecastreerde teven.

Voor de gedragskarakteristieken werd eenzelfde vergelijking gemaakt. In de groep gecastreerde reuen zijn de honden minder actief en ook minder grommerig dan in de niet gecastreerde groep. Bij de gecastreerde teven komen meer bange honden voor.

Draagvlak voor verenigingsbeleid

Een rasvereniging die de ambitie heeft invloed uit te oefenen op het fokbeleid dat door haar leden wordt gevoerd, zal effectiever voor de belangen van het ras kunnen opkomen naarmate er meer fokkers bij de vereniging zijn aangesloten. Vandaar dat werd nagegaan in hoeverre de eigenaren van de honden die nageslacht gaven, lid zijn van de rasvereniging.

Op één eigenaar na bleken alle eigenaren van de 28 reuen en teven in deze steekproef die nageslacht gaven lid te zijn van de rasvereniging.

Met dit hoge percentage eigenaren dat lid is van de rasvereniging, moet een redelijk effectieve sturing van de fokkerij door de rasvereniging mogelijk zijn. Het zijn de teef-eigenaren die in belangrijke mate de besluiten nemen over het fokbeleid. Zij besluiten in laatste instantie over wél of niet fokken en bepalen de keuze van de reu.

De eigenaren van 25 fokreuen en teven meldden dat de nesten van hun honden volgens de regels van de rasvereniging waren gefokt. Eén volgde de regels niet en de overige twee eigenaren gaven geen antwoord op deze vraag.

7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Voordat we ons wijden aan de belangrijkste conclusies en aanbevelingen uit dit onderzoek willen we nogmaals de overwegingen ten aanzien van mogelijke beperkingen van de gevolgde methodiek aan de orde stellen:

- We zijn in dit onderzoek uitgegaan van de Weimarse Staande Honden die werden ingeschreven in het NHSB. Dit betekent dat de informatie ontbreekt over de honden waarvoor geen stamboom werd aangevraagd. Het is zeer wel denkbaar dat een deel van die honden afwijkingen of stoornissen had die daarmee aan het oog werden onttrokken. Er is op geen enkele wijze een inschatting te geven of dit de onderzoeksresultaten heeft beïnvloed en in hoeverre hierdoor belangrijke informatie buiten dit onderzoek is gebleven.
- We hebben willens en wetens gekozen voor ‘het enquêteren van eigenaren’ als onderzoeksmethode. We hebben daarbij voor lief genomen dat de beantwoording van de vragen onderhevig kan zijn aan beperkingen vanuit de kennis en ervaring van die eigenaren. Bij de analyses is niet de indruk ontstaan dat dit, met de doelstellingen van het onderzoek in gedachten, tot grote hiaten in de verkregen informatie heeft geleid.
- Bij het analyseren van enquêteresultaten wordt de ruimte voor het trekken van conclusies bepaald door de mate waarin de respons ‘aselect’ mag worden geacht. In de voorgaande verslaggeving hebben we aangenomen dat er geen verband bestond tussen de onderwerpen waarnaar werd gevraagd en het al dan niet deelnemen aan de enquête. Slechts op een enkel punt hebben we verwezen naar de mogelijkheid van beïnvloeding van de respons vanuit het gevraagde onderwerp. Desondanks moeten we bedacht blijven op de mogelijkheid dat eigenaren juist wél of juist niet deelnamen aan de enquête om redenen die verband houden met het gevraagde.

Nadat we dit hebben vastgesteld komen we toe aan een aantal conclusies, aanbevelingen en opmerkingen. Uitdrukkelijk zij gesteld dat het om zaken gaat die in ieder geval aandacht verdienen in de afwegingen betreffende het te voeren fokbeleid. Het is aan de rasvereniging om mede op basis van de hier aangestipte punten, en wellicht ook nog andere in het rapport genoemde zaken, het fokbeleid vast te stellen.

1. Ten aanzien van de **Algemene gegevens**:

- Een lidmaatschapspercentage van ruim drieënveertig procent bij eigenaren van honden in de steekproef is, in vergelijking met dat bij andere onderzochte rassen, ‘vrij hoog’ te noemen. Evenals de hoge respons op de enquête (ruim 51%) duidt dit op een grote betrokkenheid van de eigenaars bij het wel en wee van hun Weimaraner. Het moet dan ook mogelijk zijn voor de rasvereniging om een breed draagvlak te vinden voor een (verder) te ontwikkelen fokbeleid .
- Opvallend is het hoge aantal als ‘waakhond’ aangeschafte honden bij dit jachthondenras. Het aantal als ‘jachthond’ aangeschafte honden blijft hier zelfs bij achter. Het overgrote deel van deze laatsten (86%) heeft ook in zijn latere leeftijd daadwerkelijk een apporteer cursus en/of jachtopleiding gevolgd.
- Het blijkt dat bijna 70 procent van de honden in de onderzochte groepen nooit op een hondenshow is geweest, kennelijk zijn voor die eigenaren andere aspecten van hun hond van belang dan het behalen van exterieur kwalificaties.
- Het sterftepercentage in het onderzochte leeftijdsgebieden is, vergeleken met de meeste andere rassen, ‘gemiddeld’ te noemen. Als de meest voorkomende doodsoorzaak wordt een ongeval opgegeven.

2. Ten aanzien van **Gezondheid**:

- Wat gezondheid in het algemeen betreft scoort de Weimaraner heel gemiddeld in vergelijking met andere rassen. Van bijna 50 procent van de honden in de onderzochte leeftijdsgebieden worden gezondheidsproblemen gemeld.
- Het meest gemelde probleem vinden we in de categorie 'Geslachtsorganen'. Bij de reuen gaat het hier vooral om meldingen van voorhuidontstekingen en monorchidie/cryptorchidie, bij de teven om meldingen van baarmoeder-ontstekingen en schijnzwangerschap.
- Opvallend is, in vergelijking tot eerder onderzochte rassen, het hoge percentage problemen in de categorie 'Gedrag'. In vrijwel alle gevallen betrof dit het dominante gedrag van, op één na, reuen.
- Kijkend naar de rasspecifieke afwijkingen, dan springt, naast de problemen met atopie / allergie, die we in een vergelijkbaar percentage bij veel andere rassen zien, vooral het hoge percentage maagtorsies eruit. Deze zeer ernstige, acuut levensbedreigende en voor de hond bijzonder pijnlijke afwijking dient de grootste aandacht te krijgen.

3. Ten aanzien van **Gedrag**:

- Eigenaren ervaren hun Weimaraner als een aangename hond. Aanhankelijk, vriendelijk, actief en vrolijk zijn de kwalificaties die door de meerderheid van de eigenaren worden aangegeven. Een klein aantal honden (rond de drie procent) heeft minder positieve kenmerken zoals grommen en geneigdheid tot bijten.
- De karakteristieke nervositeit, angst en felheid verdienen alle aandacht in het fokbeleid.
- Het percentage honden met 'probleemgedrag' naar onbekende mensen, zowel volwassenen als kinderen, maar met name naar onbekende honden is in vergelijking met eerder onderzochte rassen hoog. Naar mensen toe is het vooral het uitbundige gedrag dat als een probleem wordt ervaren, naar andere honden het dominante gedrag.

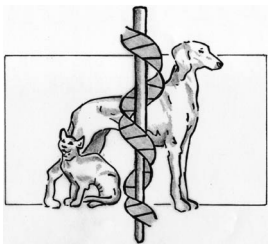
4. Ten aanzien van **Fokkerij**:

- In termen van aantallen fokdieren zien we een redelijke spreiding. In tegenstelling tot wat bij veel eerder onderzochte rassen is gezien, worden ook de dekruen, op één uitzondering na, evenredig in de fokkerij gebruikt. Hierdoor blijft de inteelttoename per generatie beperkt en lijkt de toekomst van de Nederlandse populatie Weimarse Staande Honden zeker gesteld.
- Zowel uit de gegevens uit het NHSB als verkregen uit het onderzoek blijkt een hoge gemiddelde nestgrootte van rond zeven pups per nest.
- Een vergelijking van de verdeling van de gezondheidsproblemen over de honden met en de honden zonder nakomelingen leverde, voornamelijk vanwege de lage aantallen, geen zinnig interpreteerbare resultaten op.
- Kijken we naar verschillen in gedragsuitingen dan blijken teven waar mee gefokt is rustiger en minder actief dan de overige teven
- Castraties kunnen een wezenlijke bedreiging voor het fokbeleid worden, met name waar het de teven betreft, waarvan op de leeftijd van 3 jaar al ruim 34 procent gesteriliseerd is. Uit het onderzoek blijkt slechts voor een deel van deze honden dat de aanleiding voor sterilisatie te maken heeft met in de honden gelegen oorzaken.

Het is aan de Rasvereniging de consequenties te verbinden aan de bevindingen uit dit onderzoek. Behalve de hierboven genoemde aspecten zullen er zeker nog zaken zijn die, door de wijze waarop dit onderzoek werd opgezet en uitgevoerd, buiten de aandacht bleven.

Het verdient aanbeveling om de hier gepresenteerde gezondheidsinventarisatie op termijn van enkele jaren te herhalen, om meer zekerheid te krijgen omtrent de gesignaleerde verschijnselen en hun effect in de tijd.

Bijlage : Enquêteformulier Gezondheidsinventarisatie
versie : Weimarse Staande Hond (4 pagina's).

GENETIC COUNSELLING SERVICES

GEZONDHEIDSINVENTARISATIE WEIMARSE STAANDE HOND

Wilt u indien nodig onderstaande adresgegevens aanvullen of verbeteren?

Naam eigenaar:
Adres:
Postcode:
Woonplaats:

Enquêtenummer:
Naam van de hond:
NHSB-nummer:
Geslacht:
Geboortedatum:

- 1 Is de bovengenoemde hond nog in uw bezit?
 JA ⇒ naar vraag 2
 NEE Is de hond overleden?
 NEE ⇒ Wilt u dit formulier retourneren m.b.v. de antwoordenvolpoe en, indien bij u bekend, hieronder naam en adres van de nieuwe eigenaar aangeven? Wij danken u voor uw medewerking.
Gegevens	Voorletters:	Naam: .....
nieuwe	Straat:	Huisnummer: .....
eigenaar	Postcode:	Woonplaats: .....
- JA ⇒ Wat was de leeftijd bij overlijden? ... jaar en ... maanden
Waaraan is de hond overleden? .....
Wij verzoeken u de overige vragen van deze enquête in te vullen en door te gaan met vraag 2.

2. Bent u lid van de rasvereniging? JA ⇒ naar vraag 2.a NEE ⇒ naar vraag 3

2.a Indien u lid bent van de rasvereniging, welk cijfer geeft u de vereniging (in een schaal van 1 tot 10) voor

het clubblad	cijfer: <input type="text"/>	voorlichting	cijfer: <input type="text"/>
de website	cijfer: <input type="text"/>	activiteiten	cijfer: <input type="text"/>
het fokbeleid	cijfer: <input type="text"/>		

Neemt u deel aan de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering? Altijd Soms Nooit ⇒ naar vraag 3

3. Hoe bent u in het bezit van deze hond gekomen?
 zelf gefokt ⇒ naar vraag 5 hond is als pup gekocht bij fokker
 hond is overgenomen van eerdere eigenaar ⇒ naar vraag 4

4. Is de hond aangeschaft via de pupinfo van de rasvereniging? JA NEE ⇒ naar vraag 5

5. Met welk doel hebt u de hond aangeschaft? *Meerdere hokjes aankruisen mogelijk!*
 huishond showhond fokhond jachthond
 verdediging waakhond anders, nl. .... ⇒ naar vraag 5.a

- 5a. Wat is de functie van uw hond op dit moment? *Meerdere hokjes aankruisen mogelijk!*
 huishond showhond fokhond jachthond
 verdediging waakhond anders, nl. .... ⇒ naar vraag 6

6. Voldoet de hond aan de verwachtingen die u bij aanschaf had?
 JA ⇒ naar vraag 7
 NEE ⇒ Wat is hiervan de reden?
 ⇒ naar vraag 7

7. Bent u door de verkoper voldoende voorgelicht over de rastypische eigenschappen, de opvoeding en de noodzakelijke verzorging van de hond?
 JA ⇒ naar vraag 8
 NEE ⇒ Waarin schoot de voorlichting te kort?
 ⇒ naar vraag 8

8. Hebt u eerder een hond van dit ras gehad?
 JA ⇒ Hoe oud is/zijn die hond(en) (geworden)?
..... jaar wel/niet nog in leven
..... jaar wel/niet nog in leven
..... jaar wel/niet nog in leven
 NEE

⇒ naar vraag 9

9. Bent u tevreden over het uiterlijk van de hond?
 JA ⇒ naar vraag 10
 NEE ⇒ Wat is hiervan de reden?

⇒ naar vraag 10

10. Bent u met deze hond wel eens naar een tentoonstelling geweest?
 JA ⇒ Hoe vaak kreeg deze hond de volgende kwalificaties?
..... x uitmuntend ..... x zeer goed ..... x goed ..... x matig
 NEE

⇒ naar vraag 11

11. Waren of zijn er problemen met de gezondheid van deze hond?

NEE ⇒ naar vraag 12

JA ⇒ Hebt u in verband met deze problemen een dierenarts geraadpleegd?

NEE ⇒ Kunt u de problemen hieronder beschrijven?

JA ⇒ Kunt u hieronder aangeven waar uw dierenarts deze problemen aan toeschreef?

☐ HUID EN HAAR	☐ LONGEN EN LUCHTWEGEN
☐ WERVELKOLOM	☐ SPIJSVERTERINGSSTELSEL
☐ LEDEMATEN	☐ NIEREN EN URINEWEGEN
☐ GEBIT	☐ MELKKLIEREN
☐ ZENUWSTELSEL	☐ GESLACHTSORGANEN
☐ OGEN EN GEZICHTSVERMOGEN	☐ VOORTPLANTING
☐ OREN EN GEHOOR	☐ HORMONEN
☐ BLOED EN AFWEERSYSTEEM	☐ LEVER
☐ HART EN VAATSTELSEL	☐ GEDRAG

Welke ziekte(n) heeft uw dierenarts genoemd?

⇒ naar

vraag 12 z.o.z

12. Is door u of een dierenarts ooit één van de onderstaande ziekten of aandoeningen vastgesteld?

NEE ⇒ naar vraag 13

JA ⇒ door uzelf door een dierenarts

Wilt u hieronder de betreffende ziekte(n) aankruisen?

- MAAGDILATATIE/TORSIE (acute, levensbedreigende uitzetting/draaiing van de maag)
- ECTROPION (naar buiten krullen van het ooglid)
- ENTROPION (naar binnen krullen van het ooglid)
- TOEVALLLEN / EPILEPSIE (periodieke aanvallen met evenwichtsstoornissen verkrampingen en eventueel bewustzijnsverlies)
- HEUPDYSPLASIE (HD) (slecht gevormde heupgewrichten, mogelijk resulterend in kreupelheid)
- ELLEBOOGDYSPLASIE (ED) (algemene benaming voor een aantal botstofwisselingsstoornissen, zoals LPC, LPA, en OCD, in het ellebooggewricht, resulterend in kreupelheid)
- ATOPIE (allergisch huidprobleem met verschijnselen van jeuk)
- GEBITSAFWIJKING (scheve kaak, kruisgebit, overbeet, ondervoerbeet, naar binnen gegroeide hoektanden)
- STAARTAFWIJKING (vergroeiende staartwervels, knikstaart)
- CRYPTORCHIDIE/MONORCHIDIE (niet of onvoldoende indalen van één of beide zaadballen in de balzak)
- PRA (Progressieve Retina Atrofie, degeneratie van de lichtgevoelige cellen in het netvlies)
- BRAND Bruine aftekening of verkleuring van de vacht
- CARDIOMYOPATHIE (DCM) (ziekte van de hartspier, leidend tot hartfalen)
- OPEN GEHEMELTE (aangeboren onvolledige sluiting van het monddak)

⇒ naar vraag 13

13. Heeft uw hond raszuivere nakomelingen?

NEE ⇒ naar vraag 14

- JA
	Aantal		
Hoeveel nesten heeft hij/zij voortgebracht?	.....		
Aantal paringscombinaties met natuurlijke dekking	.....		
Aantal paringscombinaties met kunstmatige inseminatie	.....		
Aantal malen dat de teef na dekking niet drachtig was	.....		
Aantal nesten met natuurlijke geboorte	.....		
Aantal nesten geboren met de keizersnede	.....		
Aantal geboorten waarbij sprake was van weeënzwakte	.....		

Voor alle geboren nesten samen	Totaal	reu	teef
Aantal levend geboren pups	.....	.....	.....
Aantal doodgeboren pups	.....	.....	.....
Aantal pups in leven op 8 weken	.....	.....	.....

Zijn deze nakomelingen gefokt volgens de gedragscode van de rasvereniging? JA NEE

⇒ naar vraag 14

14. Is de hond inmiddels gesteriliseerd/gecastreerd?

NEE ⇒ naar vraag 15

JA Op welke leeftijd heeft de sterilisatie/castratie plaatsgevonden? ..... jaar en ..... maanden
Wat was de reden van de sterilisatie/castratie?

⇒ naar vraag 15 (z.o.z.)

15. Kunt u aangeven hoe uw hond zich in het algemeen gedraagt? (U kunt meerdere hokjes aankruisen)

☐ Rustig	☐ Grommerig	☐ Aanhankelijk
☐ Actief	☐ Geneigd tot bijten	☐ Vriendelijk
☐ Nerveus	☐ Bang	☐ Beweeglijk
☐ Fel	☐ Vrolijk	☐ Anders

⇒ naar vraag 16

16. Hoe gedraagt uw hond zich bij benadering door volwassen personen? (U kunt meerdere hokjes aankruisen)

- Bij BEKENDE volwassenen:
☐ Rustig	☐ Afstandelijk
☐ Vriendelijk	☐ Bang
☐ Uitbundig	☐ Grommerig
☐ Aanhankelijk	☐ Geneigd tot bijten
☐ Luidruchtig	☐ Wisselend

Ervaart u dit gedrag wel eens als een probleem? JA NEE

- Bij ONBEKENDE volwassenen:
☐ Rustig	☐ Afstandelijk
☐ Vriendelijk	☐ Bang
☐ Uitbundig	☐ Grommerig
☐ Aanhankelijk	☐ Geneigd tot bijten
☐ Luidruchtig	☐ Wisselend

Ervaart u dit gedrag wel eens als een probleem? JA NEE

⇒ naar vraag 17

17. Hoe gedraagt uw hond zich bij benadering door kinderen? (U kunt meerdere hokjes aankruisen)

- Bij BEKENDE kinderen:
☐ Rustig	☐ Afstandelijk
☐ Vriendelijk	☐ Bang
☐ Uitbundig	☐ Grommerig
☐ Aanhankelijk	☐ Geneigd tot bijten
☐ Luidruchtig	☐ Wisselend

Ervaart u dit gedrag wel eens als een probleem? JA NEE

- Bij ONBEKENDE kinderen:
☐ Rustig	☐ Afstandelijk
☐ Vriendelijk	☐ Bang
☐ Uitbundig	☐ Grommerig
☐ Aanhankelijk	☐ Geneigd tot bijten
☐ Luidruchtig	☐ Wisselend

Ervaart u dit gedrag wel eens als een probleem? JA NEE

⇒ naar vraag 18

18. Hoe gedraagt uw hond zich bij benadering door volwassen honden? (U kunt meerdere hokjes aankruisen)

- Bij BEKENDE honden:
☐ Rustig	☐ Afstandelijk
☐ Vriendelijk	☐ Bang
☐ Uitbundig	☐ Grommerig
☐ Aanhankelijk	☐ Geneigd tot bijten
☐ Luidruchtig	☐ Wisselend

Ervaart u dit gedrag wel eens als een probleem? JA NEE

- Bij ONBEKENDE honden:
☐ Rustig	☐ Afstandelijk
☐ Vriendelijk	☐ Bang
☐ Uitbundig	☐ Grommerig
☐ Aanhankelijk	☐ Geneigd tot bijten
☐ Luidruchtig	☐ Wisselend

Ervaart u dit gedrag wel eens als een probleem? JA NEE

⇒ naar vraag 19

19. Hoe vindt u de gehoorzaamheid van de hond? Zeer goed Goed Matig Slecht Zeer slecht

Hebt u met deze hond een gehoorzaamheidskursus gevolgd? JA NEE Soort cursus .....

Diploma behaald? JA NEE Kursus afgemaakt? JA NEE

Hebt u met deze hond een apporteertraining en/of een jachtkursus gevolgd? JA NEE

Diploma behaald? JA NEE Kursus afgemaakt? JA NEE

Einde van deze enquête. Wilt u het vragenformulier tekenen en terugsturen met behulp van de bijbehorende antwoordenvolp? (geen postzegel nodig). Wij danken u hartelijk voor uw medewerking.

Ondergetekende gaat er mee akkoord dat de verstrekte gegevens worden verzameld en geanalyseerd door Genetic Counselling Services. Rapportage zal in algemene zin en geanonimiseerd plaatsvinden.

Datum: ..... Handtekening eigenaar: .....